

Интерпретации на традиционни български артефакти в съвременния дизайн

Боряна Георгиева, д-р, гл. ас., Технически университет–София
София Ангелова, д-р, гл. ас., Технически университет–София

Резюме:

Неоспорим факт е, че утвърждаването на етнокултурната идентичност на български национален стил в дизайна е от изключително значение в условията на европейските ценности. Настоящият доклад описва част от процеса и резултатите от работата по проект на тема „Изследване на национални артефакти и интерпретацията им в съвременния дизайн“, финансиран от НИС на ТУ–София, осъществен с участието на преподаватели и студенти от специалност „Инженерен дизайн“.

Ключови думи: *традиционни артефакти, интериорен дизайн, продуктов дизайн, етнографски музеи*

Увод:

Във времената на масова глобализация на обществото, свободния обмен на информация, мобилност, възможността за работа от разстояние, размиването на границите в рамките на Европейския съюз се забелязва тенденция на универсализиране на ценности и възгледи. Същевременно всеки народ се стреми да запази своята идентичност и да изяви индивидуалността си, а това е най-лесно постижимо чрез популяризиране на неговото културно наследство.

В това отношение България може да се похвали с утвърдени традиции. Българските национални съкровища от години предизвикват възторг навсякъде по света. Друго национално наследство, с което сме уникални в света е нашият фолклор в цялото му многообразие; не случайно българска народна песен звучи дори в Космоса.

Интерпретацията на национални артефакти в съвременния дизайн може да се окаже сред най-ефективните средства за запазване на традициите и вписването им в съвременността, тъй като ролята на съвременния дизайн е да предава послания, да задава тенденции, да налага ценности, да възпитава.

В настоящия доклад се представя един опит за интерпретация на артефакти и задаване на концепции, свързани с възраждане на български национален стил в областта на дизайна. Участниците в проекта си дават ясна сметка, че това е амбициозна задача, която не е по силите на един човек или дори на малка група хора, но биха искали да предизвикат размисли и дискусия по въпроса има ли реална възможност да бъде създаден такъв стил и как може да бъде постигнато това.

Основно изложение:

Във всяка страна има места, които носят силен емоционален заряд, внасят успокоение в забързаното ежедневие, предават положителна енергия и внасят успокоение във всеки, който ти посети. Това обикновено са местата, които са изиграли голяма роля в историческото развитие на страната, места, със силна концентрация на археологически

находки и етнографски музеи. Едно от тези места е Търновският край с най-големият етнографски музей на открито в България е Архитектурно-етнографския комплекс „Етър” край Габрово. В него е подредена една от богатите и добре организирани технически сбирки сред европейските музеи на открито. Той се намира в непосредствена близост до старата столица на страната – Търново, където протичат едни от най-важните процеси в исторически аспект и оказват съществено влияние върху историята на страната.

Тези факти, както и възможността да се ползва база за престой и работа в автентична среда, се оказаха решаващи за избора на място за провеждането на изнесена творческа работилница в рамките на разработвания проект и предопределиха задълбоченото проучване на най-голямата по територия етнографска област на България – Северняшката етнографска област (фиг. 1).

фиг. 1 – етнографски области в България

Северняшката етнографска област обхваща северозападна България. В състава ѝ се включва територията, ограничена на север от река Дунав, на запад от линията на сръбската граница, на изток от линията на градовете Русе, Шумен и Варна, Черно море (Добруджа) и на юг от Стара планина. В областта се развиват традиционните български занаяти дърворезба, грънчарство, строителство и др. Прочутият български възрожденски строител, архитект и скулптор уста Колю Фичето е родом от град Дряново, който попада във втората подобласт, в която беше проведена и изнесената творческа работилница. В нейните рамки бяха организирани посещения на редица културни и архитектурни обекти, от които беше събран богат снимков материал. Освен Архитектурно-етнографския комплекс „Етър”, бяха посетени още музеят на Колю Фичето в Дряново, Лафчиевата къща, която представлява уникален архитектурен комплекс, тъй като е единствената в България запазена триетажна жилищна сграда в традиционен архитектурен стил от възрожденския период. Построена е около 1840 г. от дряновския строител майстор Колю Гайдаржията и е известна като „къщата без пироните”. Също така, голям интерес предизвика разглеждането на музейна експозиция „Градски бит от края на 19 и началото на 20 век”, която е разположена в Лафчиевата

къща и представя уредбата на заможното дряновско семейство от края на 19 и началото на 20 век. В нея от особен интерес са експонатите на облекла и накити. Също така са показани тъкачеството, тъканите и облеклото, характерни за Дряновския край. В организираното ретро фото ателие към Лафчиевата къща се получава приятно и различно преживяване на представяне на материалната култура на населението от дряновския край, което предизвиква интерес в и участниците в проекта като даде възможност да се запознаят и заснемат с традиционни български облекла (фиг. 2).

фиг. 2 – фотосесия пред ретро фото ателие към Лафчиевата къща в Дряново

Натрупаният голям обем снимков материал и събраните впечатления послужиха за провеждането на обсъждане, анализ и подпомагане на генерирането на идеи за съвременни интерпретации на голям брой български национални артефакти. Във връзка с основната цел на разработвания проект се анализираха характерните особености на Балканския регион, както и отделните етнографски и фолклорни области, след което се направи задълбочено изследване на специфичното от северняшката фолклорна и етнографска област, което да се отнесе към съвременни продукти на дизайна.

В процеса на реализирането на проекта се направи задълбочен анализ както на характеристики на традиционните български занаяти като технология, така и на любезно предоставени от домакините артефакти от семейни наследства. Акцентът беше поставен върху битови продукти, тяхното присъствие в естествената им среда, носеща духа на оригинала и същевременно отговаряща на съвременни функционални изисквания и потребителски предпочитания. По време на творческата работилница бяха проведени експерименти с различни изобразителни техники и материали, бяха направени множество скици, от които след проведено обсъждане и прилагане на евристичните методи аналогия, редукция, фокусни обекти, мозъчна атака и морфологичен анализ беше направена извадка, която да се развие концептуално. Всеки участник в творческата работилница имаше пълна творческа свобода при интерпретацията на артефактите, единствено беше определена единна концепция на визуализациите и графичното оформление.

С цел допълнителна мотивация и добро настроение на участниците беше организиран и успешно проведен дизайн на преживяване – участниците денонощно бяха в автентична среда, опитаха местната кухня, а в битов план ползваха и си служеха с артефакти, подобни на представени в посетените музеи.

След края на творческата работилница започна същинската работа по интерпретацията на артефактите чрез развиването на дизайн концепциите в съвременни продукти, носещи духа и характера на традиционните български занаяти и българска идентичност (фиг. 3).

фиг. 3 – авторски интерпретации на Боряна Георгиева (а), Галия Георгиева (б), Елмаз Чикуртев (в) и София Ангелова (г)

Всички концепции могат да бъдат развити детайлно и реализирани в материал и чрез съответна производствена технология. Също така, напълно възможно е да бъдат направени техни макети и прототипи, но за целите на проекта това не е необходимо.

Една следваща стъпка в развитието на този проект би могла да бъде разработването на цялостна концепция и проучването на съответните софтуери за виртуална реставрация на артефактите и интегрирането им в модерна музейна среда. Това вече е популярна практика в големите музеи по света, а отскоро и у нас. Освен за виртуална реставрация, музеите се възползват от възможностите на модерните технологии и дигитализацията за да представят експонатите си на широк кръг посетители. Съпътстваща реална полза би имало възможността за достъп до музейните колекции през виртуалното пространство да подпомага съвременните методи на обучение. Оказа се, че макар, че такава практики все още са слабо развити у нас, именно в района, обект на изследване е реализиран интерактивен музей, единствен по рода си на Балканския полуостров, а именно – Интерактивен музей на индустрията в Габрово, който представя своята експозиция чрез сложен комплекс от видео, програмни продукти, виртуални гидове, декори, виртуална реалност, чрез която посетителите могат да се потопят и опознаят индустриалното развитие на град Габрово. Убедени сме, че бъдеща съвместна работа с подобни музеи би подпомогнала популяризирането на възможностите на новите технологии, би разнообразила учебния процес и би създала устойчиви връзки между наука, култура, бизнес и образование.

Заклучение

Уникалността на всеки народ е заложена в неговите традиции. В своето дълго историческо минало България е преминавала през много тежки изпитания, но българският народ се е съхранил и запазил своята идентичност благодарение на своите традиции и фолклор. Разработването на цялостна концепция за български национален стил в продуктивния дизайн, базирана на традиционните в етноисторически план продуктови решения ще подпомогне за популяризирането на българската история и култура, ще подобри имиджа на страната ни в международен аспект и ще допринесе за съхраняването на българската национална идентичност.

Надяваме се представеният първи по рода си проект, реализиран от преподаватели и студенти от специалност „Инженерен дизайн“ да допринесе за етнокултурната идентификация на български национален стил в условията на общоевропейските ценности.

Литература:

1. Велева М., Български народни носии и шевици, изд. „Наука и изкуство“, С., 1950
2. Колев Н., Българска етнография, изд. „Наука и изкуство“, С., 1987
3. Национален етнографски музей-БАН, Традиционни български костюми и народно изкуство – албум, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, С., 1994
4. Bajov St. and St. L. Kostov, La broderie nationale Bulgare – album, IMPIMERIE D'ETAT, Sofia, 1913
5. <http://www.dryanovo.com/bg/obekti/>
6. <http://www.fenfolktv.bg/index.php/lybopitno/item/46-folklorni-oblasti-v-balgariya>

7. <http://www.gocenter.bg/bg-objects-19> – Интерактивен музей на индустрията – Габрово
8. <http://www.museum-system.com/prilojenie-na-modernite-tehnologii-v-muzeite.html>
9. <http://ninashirova.wordpress.com/2011/04/02/етнографски-области/>